

ریشه‌ها

برنامه اطلاعات عمومی (پی جی آی)^۱ را کنفرانس عمومی یونسکو در نوزدهمین اجلاس خود در سال ۱۹۷۶ بنا نهاد تا فعالیتهای یونسکو را در زمینه‌های اطلاعات علمی و تکنولوژیکی، ارائه سند^۲، کتابخانه‌ها و آرشیوها هماهنگ کند. برنامه اطلاعات عمومی (پی جی آی) از تلفیق دو برنامه به وجود آمد: یکی یونی سیست^۳ که در کنفرانس عمومی سال ۱۹۷۲ به وجود آمد و به عنوان بخش اطلاعات علمی و تکنولوژیکی در یک برنامه بین‌المللی در زمینه اطلاعات علمی و فنی عمل کرد و دیگر نائیس^۴ که کنفرانس بین‌المللی در زمینه برنامه‌ریزی زیرساختهای اسناد ملی، کتابخانه‌ها و آرشیوهاست که در سال ۱۹۷۴ به کوشش بخش اسناد، کتابخانه‌ها و آرشیو برگزار شده بود.

در فوریه سال ۱۹۷۷، دبیرکل یونسکو بخشی را برای پی جی آی ایجاد کرد تا برنامه‌های جدید را به رهبری شورای تازه تأسیس بین‌المللی، برای برنامه‌ریزی اطلاعات عمومی اجرا کند. این بخش قسمتهای دیگری را نیز در برمی‌گرفت و اهداف آن عبارت بود از:

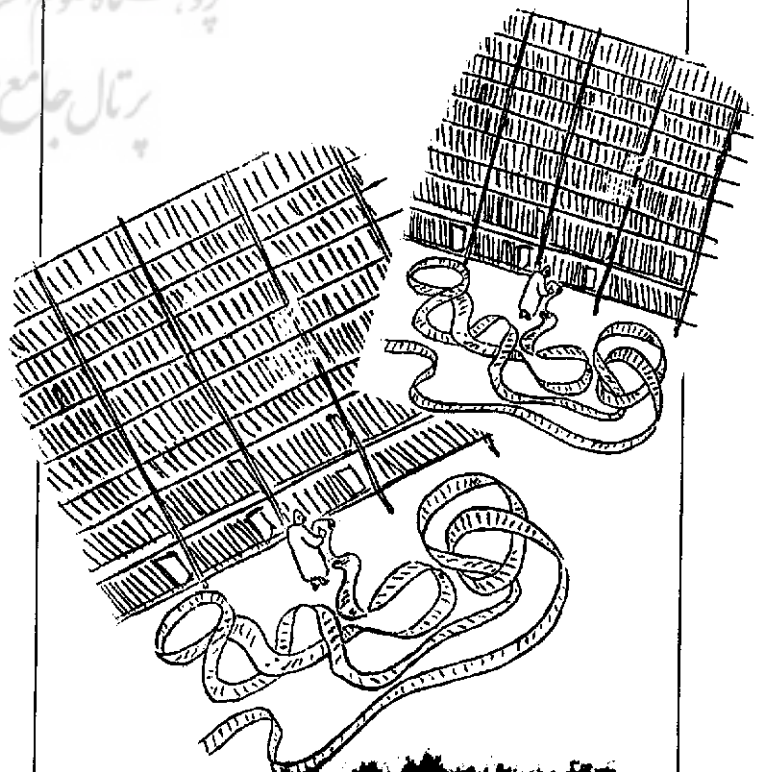
- ارتقای سطح دسته‌بندی و تدوین سیاستها و نقشه‌های اطلاعاتی (ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی)؛
- افزایش و توزیع روشها، اصول و استانداردهای کاربردی اطلاعات؛
- مشارکت در توسعه زیرساختهای اطلاعاتی؛
- مشارکت در توسعه نظامهای اطلاعاتی تخصصی در زمینه‌های آموزش، فرهنگ و ارتباطات و علوم طبیعی و اجتماعی؛
- افزایش سطح تربیت و آموزش متخصصان و استفاده کنندگان از اطلاعات.

فعالیهایی که قبلاً یونی سیست و نائیس آنها را اجرا می‌کردند، در این اهداف جمع شد، با وجود این، برای تأکید بر نقش فزاینده اطلاعات علمی و تکنولوژیکی در مراحل توسعه، کنفرانس عمومی توصیه کرد تا علامت اختصاری نام یونی سیست با پی جی آی حفظ، و نائیس از زمره فعالیتهای یونسکو حذف شود. در کنفرانس بین‌المللی در زمینه اطلاعات علمی و فنی برای توسعه (یونی سیست دو) که در سال ۱۹۷۹ برگزار شد، بر این نظر تأکید شد که اصول یونی سیست نه تنها در زمینه‌های علمی و فنی کاربرد دارد، بلکه در همه زمینه‌های علمی هم قابل اجراست.

اهداف پی جی آی

ایجاد برنامه‌ریزی اطلاعات عمومی، با اجرای اولین طرح میان مدت یونسکو در سالهای ۱۹۷۷-۱۹۸۲ شکل گرفت. در این طرح، فعالیتهای پی جی آی در پنج موضوع یاد شده، با تکیه بر توسعه و ارتقای نظامهای اطلاعاتی و خدمات در سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی اجرا شد. در دومین طرح میان مدت (۱۹۸۴-۱۹۸۹)، پی جی آی به عنوان

برنامه‌ریزی اطلاعات عمومی (پی جی آی): دستاوردها ساله و دورنمای آینده

هسته یکی از چهار برنامه مهم و اصلی یونسکو شناخته شد. و هدف عمده آن تسهیل دسترسی عمومی به اطلاعات، افزایش جریان آزاد اطلاعات و توسعه ظرفیت کشورها جهت مبادله، ذخیره و استفاده از اطلاعات مورد نیاز برای توسعه بود. اما از آنجا که دیدگاه تغییر پیدا کرد، در طرح جدید، موضوع اصلی اولین طرح میان مدت حفظ، و در برنامه‌ها و زیربرنامه‌های زیرین دسته‌بندی شد:

برنامه ۷۰۱. پیشرفت در دسترسی اطلاعات: تکنولوژی مدرن، استاندارد کردن و نظامهای اطلاعاتی میان ارتباطی^۵.

این برنامه، ایجاد و کاربرد روش شناسیها و ابزار فنی و اصولی را افزایش می‌دهد و استفاده از فنون جدید آماده سازی و ارتباط داده‌ها را تشویق می‌کند و از جمله، نرم‌افزار مناسب را برای ایجاد پایگاهها و بانکهای اطلاعاتی در کشورها و مناطق مختلف و بررسی نظامهای اطلاعاتی مرتبط با یکدیگر و قابل رقابت را معرفی می‌کند. فعاليتها در قالب زیربرنامه‌ها برای توسعه و تطبیق ابزار فنی و اصولی و برای کاربرد این ابزار و تکنولوژیهای جدید در چارچوب پروژه‌های نمونه جامع و تأسیس پایگاههای اطلاعاتی ملی و منطقه‌ای و ایجاد شبکه‌های منطقه‌ای، سازمان یافته‌اند.

برنامه ۷۰۲. زیرساختها، سیاستها و آموزش مورد لزوم برای آماده سازی و توزیع اطلاعات تخصصی.

هدف این برنامه، افزایش تدوین سیاستها و طرحها، توسعه زیرساختهای اطلاعاتی و آموزش کارکنان و استفاده کنندگان است. فعاليتها

در قالب زیربرنامه سازمان یافته‌اند تا سیاستهای اطلاعاتی را تدوین کنند، و کتابخانه‌ها، آرشیوها و مراکز اسناد، خدمات تجزیه و تحلیل و ارجاعی و بانکهای اطلاعاتی کتاب شناختی و رقمی را ایجاد و تقویت کنند و در نتیجه، قدمی برای پیشرفت برنامه‌های آموزشی برای اطلاعات کارکنان و مصرف کنندگان باشد.

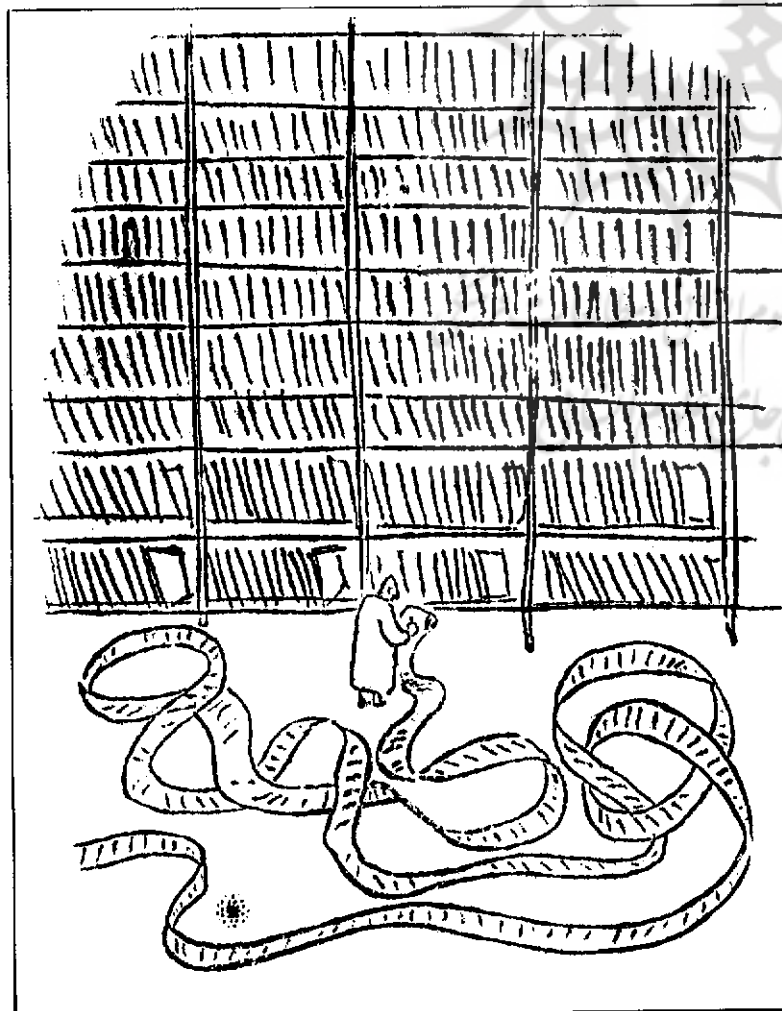
در ارتباط با هر یک از دو برنامه، توجه خاصی به موارد زیر شده است: نیاز به اطلاعات مصرف کنندگان و مصرف کنندگان بالقوه، نظامهای اطلاعاتی متناسب با مصرف کننده در حال پیشرفت، نیاز کشورهای کاملاً عقب مانده، اهمیت پیشرفت و تسریع جریان دسترسی به اطلاعات، خلاقیت و نوآوری، تولید و استفاده تکنولوژی و نیاز برای ارزشیابی فعاليتها انجام شده.

روشهای اجرای برنامه

بخش برنامه اطلاعات عمومی (پی جی آی)، فعالیت خود را با نظارت و راهنمایی شورای بین المللی پی جی آی و دفتر مخصوص آن انجام می‌دهد. این شورا مرکب است از ۳۰ عضو از کشورهایی که در یونسکو عضویت دارند و برای دوره چهارساله کنفرانس عمومی آنها را انتخاب می‌کند. این شورا، مفهوم و برنامه میان مدت و برنامه‌های دو سال یک بار را هدایت، اولویتها را توصیه، نتایج را بررسی، و شرکت اعضا را در اجرای امور - به ویژه برای یافتن همکاریهای داوطلبانه - فراهم می‌کند. شورا، معمولاً در

برنامه اطلاعات عمومی (پی جی آی) را کنفرانس عمومی یونسکو در نوزدهمین اجلاس خود در سال ۱۹۷۶ بنا نهاد تا فعاليتهای یونسکو را در زمینه‌های اطلاعات علمی و تکنولوژیکی، ارائه سند، کتابخانه‌ها و آرشیوها هماهنگ کند.

○ در دومین طرح میان مدت (۱۹۸۴-۱۹۸۹)، پی جی آی به عنوان هسته یکی از چهار برنامه مهم و اصلی یونسکو شناخته شد، و هدف عمده آن، تسهیل دسترسی عمومی به اطلاعات، افزایش جریان آزاد اطلاعات و توسعه ظرفیت کشورها جهت مبادله، ذخیره و استفاده از اطلاعات مورد نیاز برای توسعه بود.

هرسال مالی یک بار تشکیل جلسه می‌دهد.

بنابراین، باید ذکر شود که مفهوم و اجرای پی جی آی تحت تأثیر یونی سیست و ۱۷ اجلاس شورا و چهارده جلسه دفتر که دبیرکل یونسکو در بین سالهای ۱۹۷۷ و ۱۹۸۸ برگزار کرد، قرار داشت.

برنامه فعالیت‌های پی جی آی همچنین در گروه‌های کار تخصصی و کمیته‌های مشورتی و سمینارها مورد بحث قرار می‌گیرد. بعضی از سازمانهای غیردولتی بین المللی حرفه‌ای مانند اف آی دی، ایفلا و آی سی آک به یونسکو همکاری مشورتی دارند، در برنامه ریزی و اجرای برنامه پی جی آی کمک‌های شایانی انجام می‌دهند.

بسیاری از فعالیت‌ها، با همکاری مشترک سازمانهای بین المللی، منطقه‌ای و ملی، واحدهای دیگر یونسکو، کشورهای عضو، آژانسهای سازمان ملل، و سازمانهای غیردولتی انجام می‌شود.

بسیاری از فعالیت‌های پی جی آی به سطوح منطقه‌ای به ویژه در آمریکای لاتین و منطقه کارایب و آسیا و اقیانوس آرام تقسیم می‌شود.

در سایه این ارتباط و همکاری نزدیک با این سازمانهاست که پی جی آی نقش سازمان دهندگی خود را ارتقا می‌دهد و در تدارک و مصرف اطلاعات در جهان، هماهنگی ایجاد می‌کند. این کار، از طریق برپایی جلسه‌های آموزش، پروژه‌های نمونه، مشاوره‌ها، کمک هزینه‌های تحصیلی، تحقیق و انتشارات، که آنها را بودجه عمومی یونسکو یا سازمان یوان دی پی و موافقت نامه‌های سرمایه در امانت بانکهای توسعه و منابع مالی ویژه تأمین می‌کند، انجام می‌پذیرد. همکاری مشخصی بین برنامه‌های پی جی آی که بودجه معمولی یونسکو آن را تأمین می‌کند و پروژه‌های دیگری که از دیگر منابع مالی ویژه تأمین می‌شود، وجود دارد.

برنامه‌های مشارکتی، مکمل فعالیت‌های برنامه‌ریزی شده منظم است و بنابه درخواست کشورهای عضو، برای همکاری در اجرای فعالیت‌های مربوط به یونسکو، از بودجه عمومی تأمین مالی می‌شوند. این منبع، مقدار زیادی از کمک هزینه‌های تحصیلی را، تعداد زیادی از مأموریت‌های مشاوره‌ای را و خرید تجهیزات را به همراه سمینارهای ملی و منطقه‌ای و جلسه‌هایی که به طور مشخص برای توسعه زیر ساخت‌های اطلاعاتی در کشورهای عضو مؤثر است، حمایت مالی می‌کند. در خلال سالهای ۱۹۸۴ - ۱۹۸۵، پی جی آی ۱۴۴ فعالیت مصوب را اجرا کرده و در خلال سالهای ۱۹۸۶ - ۱۹۸۷، این عدد به ۶۹ رسیده است.

بازبینی مهمترین اقدامات

نتایج فعالیت‌های پی جی آی در خلال سیزده سال، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، در موارد زیر قابل توجه است: توسعه پایگاههای اطلاعاتی، توسعه همکاری بین کشورهای عضو در سطح منطقه‌ای و بین المللی، تدوین سیاست‌های اطلاعاتی ملی، توسعه زیرساخت‌ها و برنامه‌های آموزشی مورد نیاز برای آماده سازی و پخش اطلاعات.

توسعه ابزار برای آماده سازی و انتقال اطلاعات

به دنبال کوشش برای قابل دسترس کردن ابزارهای فنی و اصولی مورد نیاز برای طرح و اجرای نظامها و خدمات اطلاعاتی قابل رقابت، پی جی آی بر توسعه ابزار و کاربرد آنها در نظامهای اجرایی مناسب جهانی آنها، از طریق

اقتباس استانداردهای کتاب شناختی و فنی و ایجاد نظامهای ملی و بین المللی، کنترل کتاب شناختی و واژه شناختی اطلاعات تأکید کرده است. تدوین و کاربرد روشها و استانداردهای اطلاعات، از طریق انتشار آی اس آ، کتاب دستی یونسکو در انتقال تکنولوژی، و برنامه آموزشی بعدی برای استفاده آن کامل شده است. این نشریه، با تعدادی از اسناد اصولی دیگر در زمینه آماده سازی داده‌ها، سخت افزار، نرم افزار و واژگان سازی که به همت یونسکو یا زیر نظر آن تهیه شده، همراه گردیده است (مثلاً: راهنمای یونی سیست برای استاندارد کاربرد اطلاعات، ۱۹۸۰). یونسکو با سازمان بین المللی استاندارد آی اس آ همکاری نزدیک داشته است.

یونسکو و پی جی آی، توجه خاصی به استاندارد کردن آرشیوها و مدیریت اسناد داشته‌اند. نشریه پرتیتر «قابلیت عمل خطوط کلی یونی سیست و استانداردهای بین المللی آی اس آ برای اداره آرشیو و مدیریت اسناد، ۱۹۸۲» جزو انتشارات برنامه مدیریت آرشیو و اسناد منتشر شد.

بخش پی جی آی با توصیه کنگره بین المللی کتاب شناختی ملی در سال ۱۹۷۷، در سایه همکاری با ایفلا و با مشارکت نزدیک با سازمانهای حرفه‌ای غیردولتی، برای تشریح و کاربرد استانداردها اقدام مناسب را انجام داد. یونسکو (پی جی آی) با تشکیل کنفرانس دایمی آفریقایی در زمینه کنترل کتاب شناختی، معرفی و کاربرد استاندارد را در کشورهای آفریقایی تشویق کرد. همچنین با استقرار و استاندارد کردن فهرست در حال انتشار، زمینه‌های همکاری بین کتابخانه‌ها و ناشران را فراهم کرد.

پی جی آی همچنین برای ثبت جهانی نشریات ادواری با موافقت حکومت فرانسه، مرکز بین المللی ثبت نشریات ادواری (۱۹۷۶) را برای ایجاد یک نظام خودکار به عنوان یک نظام داده بین المللی در زمینه نشریات برپا کرد. این مرکز، در سال ۱۹۷۵ توانست تقریباً ۹۰ درصد نشریات جهانی را تحت پوشش گیرد.

پی جی آی فعالانه در ایجاد ساختار ارتباط مشترک (سی سی اف) که برای تسهیل مبادله اطلاعات بین کمیته‌های اطلاعاتی و همچنین بین کشورهای در حال رشد مناسب بود، مشارکت کرد. پی جی آی یک روش دقیق برای ضبط عناصر اطلاعاتی در ضبطهای کتاب شناختی قابل خواندن با کامپیوتر به دست داد و یک دستور کار برای مصرف کنندگان ساختار ارتباط مشترک که در کشورهای در حال رشد طرفدار زیاد پیدا کرد، تهیه نمود.

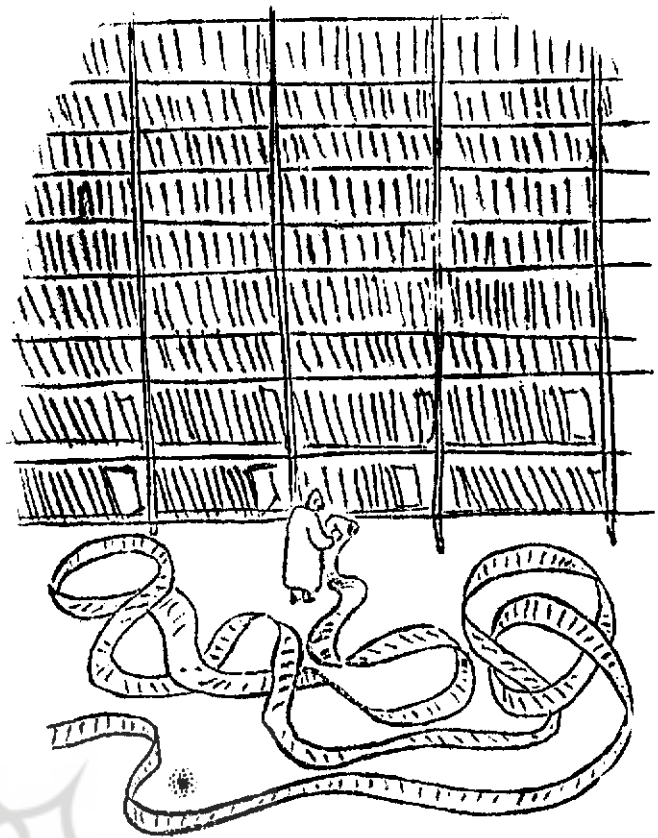
پی جی آی همچنین فعالیت مهمی، در استاندارد کردن واژه‌ها انجام داد، و از مشارکت کشورهای در حال رشد برای ارتقای سطح همکاری در آماده سازی واژه شناسیها و ضبط آن به صورتی که با ماشین قابل خواندن باشد، حمایت کرد.

توسعه و استفاده از پایگاههای اطلاعاتی

یکی از بزرگترین فعالیت‌های پی جی آی را از سال ۱۹۸۴، می‌توان همکاری آن با کشورهای در حال رشد در ایجاد پایگاههای اطلاعاتی خودشان و نیز افزایش قدرت دسترسی آنان به پایگاههای اطلاعاتی در کشورهای پیشرفته صنعتی به شمار آورد. در آغاز، بر معرفی و قابل انطباق کردن پکیجها (بسته‌ها) نرم افزار ریز کامپیوتر قابل حمل، و اجرای طرحهای جامع

بین‌المللی، به وجود آورده است. پی جی آی در این چارچوب، فعالیتهای زیادی انجام داده، به سازمانهای ملی گوناگونی برای افزایش ظرفیت کاربرد اطلاعاتی شان کمک کرده، پایگاههای منطقه‌ای اطلاعات به وجود آورده، سیاستهای اطلاعاتی ملی آنها را تدوین کرده و متخصصان آنها را آموزش داده است. دو زیر شبکه تخصصی، عبارتند از: ۱. شبکه اطلاعاتی آسیا و اقیانوس آرام در زمینه کارخانه‌های دارویی و آروماتیک، ۲. زیر شبکه برای منابع انرژی جدید و نو شونده که با نظارت شبکه منطقه‌ای برای مبادله اطلاعات و تجربیات در زمینه علوم و تکنولوژی کار می‌کنند.

همچنین از سال ۱۹۷۷ کوششهای بسیاری برای استقرار یک همکاری منطقه‌ای و برنامه استفاده مشترک از منابع، در آمریکای لاتین و منطقه کارایب به عمل آمده است. پی جی آی به طور فعال در همه برنامه‌ها شرکت داشته و سرانجام یک رشته جلسه‌های منطقه‌ای که از راهبرد جدیدی به دست آمده، ترتیب داده است. این راهبرد جدید که متکی بر تعهد سازمانی فزاینده بود، عبارت است از: برنامه منطقه‌ای برای تقویت

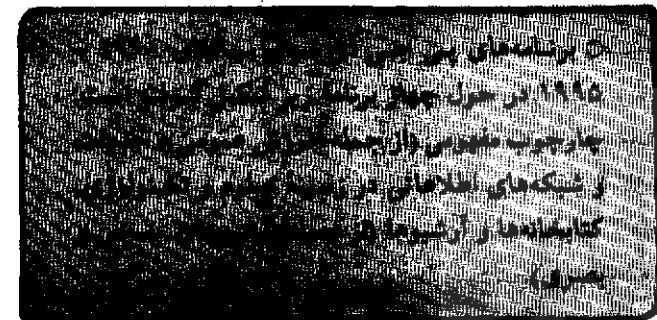
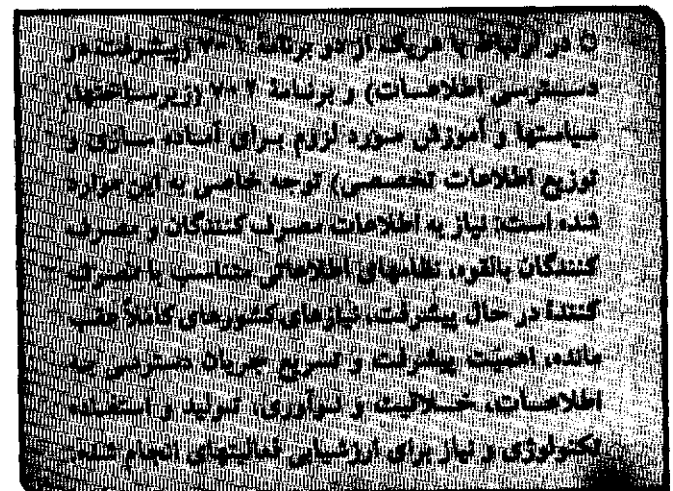

منطقه‌ای و ملی که در آن پایگاههای اطلاعاتی بتواند ایجاد شود، تأکید شد. پی جی آی برای تعدد فراوانی از سازمانهای کاری غیرانتفاعی در بسیاری از کشورهای جهان، پکیجهای نرم افزار تهیه کرد.

همکاریهای منطقه‌ای و بین‌المللی در بین کشورهای عضو

پی جی آی از آغاز ایجاد، در ارتقای سطح همکاری منطقه‌ای و بین‌المللی نهایت کوشش را کرده و در دو منطقه آسیا و اقیانوس آرام و آمریکای لاتین و کارایب به نتایج قابل توجهی دست یافته است.

در آسیا و اقیانوس آرام، پی جی آی یک شبکه منطقه‌ای برای مبادله اطلاعات و تجربیات در زمینه علوم و تکنولوژی ایجاد کرده است. این شبکه، یک چارچوب منطقه‌ای فراگیر برای ارتقای پخش منابع اطلاعاتی در مرزهای ملی، آموزش متخصصان اطلاعاتی در منطقه، توسعه زیر شبکه‌های اطلاعاتی تخصصی، و دسترسی به پایگاههای اطلاعاتی

همکاری در بین شبکه اطلاعات و نظامهای توسعه در آمریکای لاتین و منطقه کارایب. این دیدگاه، بر پایه انجام سیاستها و برنامه‌ریزی اطلاعاتی و منطقه‌ای، مصرف و آموزش و توسعه پایگاههای داده‌هاست. در منطقه کارایب، پی جی آی در سایه هماهنگی با سازمانهای منطقه‌ای، از سال ۱۹۸۰، یک پروژه دراز مدت را برای همکاری و تقویت قابلیتها و همکاریهای منطقه‌ای در بین کشورهای منطقه آغاز کرده است. در سال ۱۹۸۴، برای تمرکز بر استقرار یک شبکه اطلاعات علمی و فنی برای منطقه کارایب، بازنگری و فعالیتهای بسیاری برای حمایت از این پروژه اجرا شد. یک مطالعه فنی - اقتصادی برای استقرار مرکز آماده سازی منطقه‌ای، دوره‌های آموزش متعدد، سفرهای مطالعاتی و سمینارها، و مشاوره‌ها در جنبه‌های مختلف نظام طراحی و توسعه از آن جمله‌اند.

در آفریقا در سال ۱۹۸۰، پی جی آی با طرح اجرا و استقرار نظام اطلاعات و اسناد آفریقایی همکاری کرده است. در این ارتباط، پی جی آی همچنین در توسعه طرحها برای یک شبکه اطلاع رسانی منطقه‌ای که به ۹ کشور عضو کنفرانس هماهنگی توسعه در جنوب آفریقا خدمت می‌کند، کمک کرده است. به دنبال این تلاش، پی جی آی اکنون با همکاری این کشورها، در پی توسعه استفاده مشترک از منابع اطلاعاتی در منطقه‌های کوچکتر جنوب آفریقا به ویژه از طریق تدوین سیاستهای اطلاعات ملی برای تسهیل همکاریهای منطقه‌ای و ملی است.

کشورهای عربی بر اثر همکاری با یونسکو (پی جی آی) و یوان دی پی، مرکز اسناد مجمع عرب را برای تحقق همکاری کشورهای عربی ایجاد کرده‌اند. در سال ۱۹۸۷، یک نظام شبکه اطلاعاتی عربی برای تحقق یک

سیستم توزیع بخشی در سطح منطقه‌ای ایجاد، و کار تدوین سیاستهای اطلاعاتی ملی در کشورهای عربی آغاز شد.

یونسکو (پی جی آی)، در توسعه برنامه اطلاعاتی سایر مؤسسه‌های تابعه سازمان ملل نیز همکاری نزدیک داشته، جلسه‌های بین مسؤولان آرشیو و مدیران اسناد و واحدهای سازمان ملل را سرپرستی کرده، و در سال ۱۹۷۹، برای ارزیابی نظام ارجاعی بین‌المللی برنامه محیط زیست سازمان ملل^{۱۱} حمایت مالی و فنی کرده است.

پی جی آی همچنین مطالعات موردی تحلیلی بر روی تدارک و استفاده از اس‌تی‌آی را در هشت کشور با تدارک مالی از صندوق موقت برای توسعه علوم و تکنولوژی اجرا کرده است. به عنوان همکاری در اجرای شبکه جهانی اطلاعات علمی و فنی، یونسکو (پی جی آی) یک پروژه نمونه را در کلمبیا اجرا کرد که بر اثر آن، دسترسی و استفاده از اسناد تولید شده سیستم سازمان ملل را مورد بحث قرار داده است.

پی جی آی، به سازمان قید (اتحادیه بین‌المللی برای اطلاعات و تدارک)، به ایفلا (اتحادیه بین‌المللی انجمنها و مؤسسه‌های کتابداری) و آی‌سی‌آ (شورای بین‌المللی آرشیو) که هر یک در طراحی و اجرای پی جی آی نقش مهمی ایفا کرده بودند، کمکهای مالی کرده، و از همکاری سازمانهای غیردولتی بسیاری که خود در زمینه فعالیت پی جی آی کار می‌کنند، بهره برده است؛ مانند کمیته بین‌المللی برای اطلاعات و اسناد علوم اجتماعی^{۱۲}، شورای بین‌المللی اتحادیه‌های علمی^{۱۳} و سازمانهای تخصصی، از جمله: کمیته اطلاعات^{۱۴}، اتحادیه بین‌المللی آماده سازی اطلاعات^{۱۵}، گروه بین‌المللی ناشران علمی و فنی و پزشکی^{۱۶}، انجمن ناشران بین‌المللی و اتحادیه جهانی سازمانهای مهندسی^{۱۷}.

تدوین سیاستهای اطلاعاتی ملی

در خلال سالهای ۱۹۷۷ - ۱۹۸۳، پی جی آی برای تدوین سیاستهای اطلاعاتی به منظور ترغیب تلفیق اطلاعات در طرحهای توسعه‌ای اقتصادی - اجتماعی به عنوان یک منبع، و برای تسهیل مبادله اطلاعات تلاش کرده است. از سال ۱۹۸۴، تأکید عمده بر تدوین سیاستها و طرحهای اطلاعاتی و برای توسعه منابع و خدمات اطلاعاتی، هماهنگی سیستمهای اطلاع رسانی ملی و توزیع منابع اطلاعاتی بوده است؛ در خلال اولین دوره، نیاز به سیاست و برنامه‌ریزی پایه در اولویتهای ملی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی کمتر مورد توجه قرار گرفت. استقرار نقاط محوری و کمیته‌های ملی ارتقا یافت و سمینارهای منظم برای نمایندگان آنها در جنبه‌های مخصوص سیاست اطلاعاتی تشکیل شد. با برنامه میان مدت دوم، پوشش نقاط محوری و کمیته‌های ملی گسترش یافت، تا نه تنها اس‌تی‌آی را دربر گیرد، بلکه خدمات کامل اطلاعاتی را هم بپوشاند.

توسعه زیرساختهای اطلاعاتی

به هنگام ایجاد پی جی آی، تلاش ویژه‌ای برای افزایش توسعه زیرساختهای اطلاعاتی از طریق انتشار خطوط اصلی در ارزیابی نظام از خدمات اطلاعاتی، جهت دادن به مطالعات مصرف‌کنندگان، توسعه مراکز ارجاعی، انتقال تکنولوژی اطلاعاتی، مطالعات موردی و مأموریتهای مشاوره‌ای

انجام شد. در سال ۱۹۸۲، کنگره بین‌المللی دسترسی جهانی به انتشارات^{۱۸}، آغاز فعالیتهایی را که به دسترسی بیشتر مصرف‌کننده به انتشارات اختصاص داشت، نوید داد. هم اکنون همکاری گسترده‌ای برای توسعه فزاینده تحقیقات دانشگاهی، و ملی و کتابخانه‌های مدرسه‌ای و عمومی انجام شده است. پروژه‌های فراوانی در این زمینه اجراء و اغلب با همکاری سایر سازمانها مانند انجمن دانشگاهها جزئاً یا کلاً فرانسه زبان و یا مرکز اسناد فرانسه انجام شده است. از جمله این فعالیتها می‌توان کار بر روی تأسیس مرکز هماهنگی برای کتابخانه‌های دانشگاهی آفریقای غربی، فهرستگان مشترک و پروژه نمونه در مکانیزه کردن (خود کارسازی) خدمات اسنادی، ایجاد مرکز اسناد بررسی زبان آفریقای و غیره را برشمرد. تعداد زیادی از مواد آموزشی، کتابهای دستی و دوره‌های آموزشی برای توسعه کتابخانه‌های آموزشی را پی جی آی از زمان شکل‌گیری خود تولید کرده است. پی جی آی همچنین فعالیت زیادی برای تأسیس شبکه‌های کتابخانه عمومی، کتابخانه‌های روستایی و کتابخانه نایب‌انجام داده است.

در زمینه مدیریت آرشیوها و ضبط صوت‌ها، فعالیت پی جی آی بسیار چشمگیر است. در خلال سالهای ۱۹۷۷ - ۱۹۷۸، کنفرانس عمومی نقشه‌ای برای فعالیت یونسکو به منظور انتقال اسناد از مخازن موجود از بعضی کشورها به کشورهای اصلی، فراهم کرد. در پی آن، مطالعات بر روی پایگاههای داده‌های چنین مواردی در فراهم ساختن موافقت‌نامه‌های مدل و نیز امکان ایجاد یک پشتوانه میکرو فیلم بین‌المللی انتشار یافت. با اجرای برنامه مدیریت پیشینه‌ها و آرشیوها در سال ۱۹۷۹، کمک برای توسعه خدمات آرشیوی بعضی از کشورها عملی شد. این عمل، تأکیدی گسترده برای فعالیتهایی در زمینه آرشیو بود که توسعه آرشیو و سیستمهای مدیریت پیشینه^{۱۹} ارتقا و همکاری در برنامه توسعه را افزایش داد. پروژه‌های نمونه برای شبکه‌های آرشیوی و مراکز آموزشی در احیای اسناد و تکثیر آنها، در معدودی از کشورها به وجود آمد. برنامه مدیریت پیشینه‌ها و آرشیوها، همچنین بر اهمیت استانداردها، خطوط راهبردی و آموزش هماهنگ تأکید کرد. انتشارات فراوانی برای تشویق و ذخیره اشکال فیزیکی مختلف پیشینه‌ها از جمله سینماها و پیشینه‌های ماشین خوان پدید آمد. از سال ۱۹۴۸، کوششها با همکاری نزدیک شورای بین‌المللی آرشیو^{۲۰} به سمت مدرنیزه کردن آرشیوهای سنتی، معرفی اسناد قابل خواندن به وسیله ماشین، پروژه‌های نمونه بر روی شبکه سازی آرشیو و همکاری جنبی بر روی توسعه اقدامات مدیریت اسناد جاری در دستگاههای حکومتی، جهت داده شد.

پی جی آی همچنین فعالیتهایی برای افزایش تکنیکهای کاربردی اطلاعات تخصصی انجام داده است. فعالیتها بر روی کاربرد داده غیرکتاب شناختی تدارک شده و توزیع آن مورد توجه قرار گرفته است. به موازات آن، پی جی آی برای توسعه سیستمهای اطلاعات تخصصی (علمی، کشاورزی، محیط زیست، منابع طبیعی و اقتصادی، اجتماعی) و خدمات (تقویت و بسته بندی دوباره) کمک مالی و فنی کرده است.

در سال ۱۹۸۰، پی جی آی نشریه‌ای در خدمات اطلاعاتی ابداعی در حال پیشرفت منتشر کرد و از آن پس، فعالیتهای دیگری برای ارتقای چنین خدماتی انجام داده است. یونسکو (پی جی آی) همچنین با همکاری فید و

ایزورید، سیستم اطلاعات بین‌المللی در تحقیق بر اسناد را ایجاد کرد که به جمع‌آوری، سازماندهی و توزیع اطلاعات در تحقیق و توسعه در زمینه‌های اطلاعات، اسناد، کتابخانه‌ها و آرشیوها می‌پردازد.

در سال ۱۹۸۰، فید راهنمای دربارهٔ مؤسسه‌ها و افرادی که در این زمینه فعالیت می‌کنند، منتشر کرد. این نشریه، به طور مرتب اطلاعاتی را دربارهٔ فعالیتهای تحقیقی پخش می‌کند. از سال ۱۹۸۴، فید جنبه‌های عملی سیستم را به عهده گرفته است.

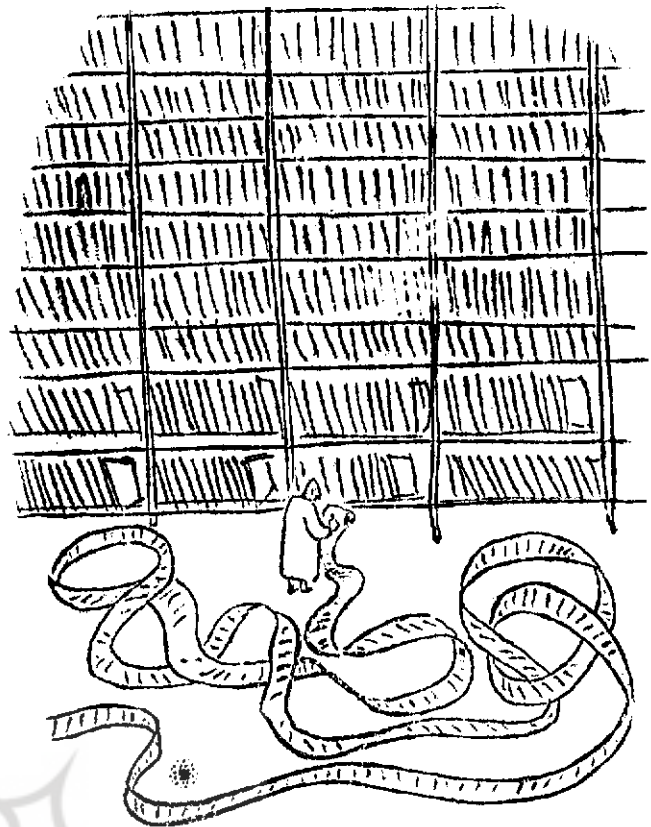
فعالتهای آموزشی

برنامه‌های پی جی آی، همیشه تأکید بسیاری بر آموزش کارکنان اطلاعاتی متخصص و استفاده‌کنندگان اطلاعاتی داشته است. برخی از این فعالیتها، با راهنمای کمیتهٔ ویژه برنامه و سیاست آموزشی - تربیتی، و با توصیه‌های تعدادی از سمپوزیومهای بین‌المللی که در هماهنگی و هم‌نوا سازی برنامه‌های آموزشی در کتابخانهٔ «آموزش و پرورش» آرشیو و مطالعات اسنادی مشارکت داشته‌اند، به انجام رسیده است. فعالتهای عمده‌ای در این زمینه، شامل خبرنامهٔ فصلی در آموزش و تربیت کارکنان اطلاعاتی و انبار پخش بین‌المللی در موارد تربیتی و آموزش اطلاعاتی، در سال ۱۹۸۰ ایجاد شد که هر دو آنها، در سایهٔ قرارداد با فید صورت گرفته است. راهنماهای موقعیتها و مؤسسه‌ها، عبارتند از: راهنمای جهانی به مدارس کتابداری و دوره‌های آموزشی در اسناد، ویرایش دوم ۱۹۸۱، و ویرایشهایی از ثبت فعالتهای آموزشی و تربیتی در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی و آرشیو که به سه زبان و براساس قرارداد با فید منتشر شده است.

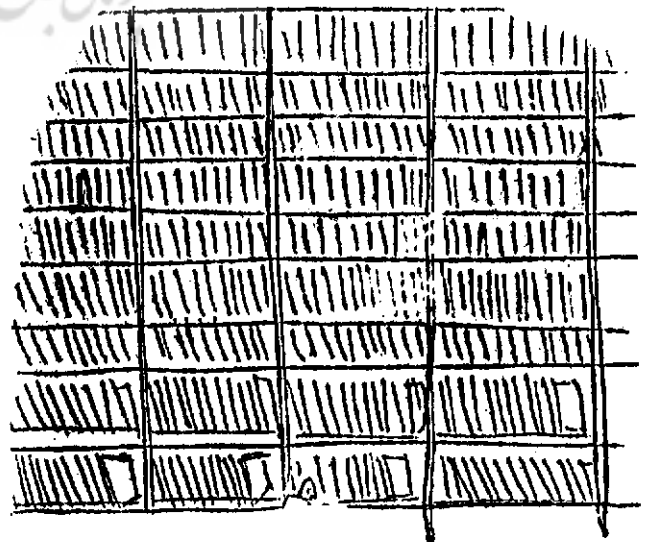
پی جی آی برای برنامه‌ریزی تسهیلات آموزشی منطقه‌ای و ملی، به منظور ارزیابی و بازبینی برنامه‌ها و آموزش بعضی از موضوعات کمک کرده است. از آغاز دههٔ ۱۹۸۰، کمک برای تعداد معدودی از برنامه‌های منطقه‌ای، برای نشان دادن فعالتهایی در این زمینه مورد توجه خاصی قرار گرفته است، که از آن جمله‌اند: دورهٔ منطقه‌ای برای متخصصان اطلاعات علمی در دانشگاه فیلیپین، توسعهٔ برنامهٔ منطقه‌ای در آفریقا، برنامه‌های پیشرفته (فوق لیسانس به بالا) در ونزوئلا و چین.

پی جی آی همچنین در تهیهٔ مواد آموزشی برای متخصصان اطلاعاتی همکاری کرده است. کتاب دستی برای سیستمها و خدمات اطلاعاتی (۱۹۷۷)، خلاصه‌ای از دانش در این زمینه برای استفادهٔ کارگزاران و دانشجویان، هنوز سخت مورد نیاز است. یونسکو برنامه‌های آموزشی فراوانی را به ثمر رسانده است. (برای مثال، مقدمهٔ عمومی علوم اطلاع‌رسانی و اسناد، ۱۹۸۱، مدل آموزشی برای آموزش متخصصان در ذخیره و احیای اسناد، ۱۹۸۴، و بسیاری دیگر).

پی جی آی دوره‌های فراوانی با موضوعات مختلف، مانند تکنولوژیهای جدید، بازیابی اطلاعات، مدیریت خدمات، نمایه‌سازی، شبکه‌سازی و کاربرد استانداردها ارائه کرده است. از سال ۱۹۷۴، یونسکو، سرپرستی دوره‌های آموزشی پیشرفته را در فرانسه برای متخصصان اطلاع‌رسانی و اسناد علمی به عهده داشته است. همچنین از دوره‌های آموزشی در دانشگاه شفیلد انگلستان حمایت کرده است. با اولییتی که به برنامهٔ میان مدت یونسکو در توسعهٔ اقتصادی، اجتماعی و تکنولوژی اطلاعات داده شده بسیار قابل توجه و شدیداً در تمام مناطق و در همهٔ رشته‌ها و حرفه‌ها

○ بخش برنامهٔ اطلاعات عمومی (پی جی آی)، فعالیت خود را با نظارت و راهنمایی شورای بین‌المللی پی جی آی و دفتر مخصوص آن انجام می‌دهد. این شورا، مرکب است از ۳۰ عضو از کشورهایی که در یونسکو عضویت دارند و برای دورهٔ چهارساله، کنفرانس عمومی آنها را انتخاب می‌کند. این شورا، مفهوم و برنامهٔ میان مدت و برنامه‌های دوسال یک بار هدایت و اولویتها را توصیه، نتایج را بررسی، و شرکت اعضا را در اجرای امور - به ویژه برای یافتن همکاریهای داوطلبانه - فراهم می‌کند.

مورد نیاز بود. هزینه زیاد سازماندهی دوره‌های بین‌المللی که در زمان کافی تجاری بیش از دسترسی سطحی به مواد اطلاعاتی فراهم آورد، در سال ۱۹۸۶ منتج به تجربه‌ای موفق شد که در آن سال با «دوره‌های پروازی»، گروهی از استادان دانشگاه شفیلد در آن شرکت داشتند. به طور مشخص، از سال ۱۹۸۴ تا ۱۹۸۷، حدود ۴۰ دوره و سمینار در ۲۶ کشور سازماندهی شد که در آن ۷۶۱ نفر شرکت کردند.

پی جی آی تأکید خاصی بر آموزش استفاده‌کنندگان اطلاعاتی دارد. با این همه، منابع محدودی بر توسعه مواد و روش‌شناسی نسبت به سازماندهی فعالیتها برای استفاده‌کنندگان تمرکز دارد. تمرکز بر توسعه مواد و روش‌شناسی، شامل توصیف تکنیکهای قابل تطبیق با مناطق، راهنمایی در افزایش شعور اطلاعاتی در معلمان، پکیجهای آموزنده برای جایگزین کردن تدریجی مهارتهای اطلاعاتی در آموزندگان، راهنمایی‌هایی در بازاریابی اطلاعات و غیره می‌شود. این اقدامات با کارگاههای ملی و منطقه‌ای بر روی موضوعاتی که به مصرف اطلاعات مربوط است، تکمیل شده است.

برنامه‌ریزی اطلاعات عمومی (پی جی آی) در ۶ سال آینده خطوط کلی

بیشتر کشورهای عضو، به ویژه کشورهای در حال توسعه، برای رسیدن به توسعه جامع زیرساختهای اطلاعاتی (خدمات اطلاعات فنی و علمی، کتابخانه‌ها و آرشیو) احساس نیاز می‌کنند. هم‌اکنون بسیاری از آنها بدین منظور سیاستهای خود را طراحی کرده‌اند و برای این مقصود، ماشین‌آلات هماهنگ‌کننده را یا مستقر کرده‌اند و یا در حال استقرار آنها هستند. این جریان، حاصل نزدیکی سه عامل است: اول روش‌شناسی مشترک برای تأسیس و مدیریت کلیه خدمات و محصولات اطلاعاتی؛ دوم، وجود محور حرفه‌ای مشترک انضباط و تکنیک؛ و سوم، احساس مشترک ضرورت برای استفاده حداکثر از منابع ملی اطلاعاتی. این آگاهی فزاینده از اهمیت حیاتی اطلاعات در برنامه توسعه، موجب افزایش چشمگیر فعالیت‌های ملی در زمینه اطلاعات شده است. در مورد کشورهای در حال توسعه، این جریان موجب درخواست وسیع‌تر و منظم‌تر همکاری و کمک بین‌المللی شده است. صنعت اطلاعات و سایر تکنولوژیهای مورد نیاز در این زمینه، معمولاً به نام «تکنولوژیهای اطلاعاتی»، روشهای دسترسی و انتقال اطلاعات در گذشته را تغییر می‌دهند. این عمل، به خودی خود نگرشی مشترک را به کتابخانه‌ها، آرشیوها و سایر خدمات اطلاعاتی ایجاد می‌کند. تکنولوژی اطلاعاتی همچنین استقرار یک سیستم درسی مشابه را برای آموزش

پی جی آی در ثبت جهانی نشریات ادواری - با موافقت حکومت فرانسه - مرکز بین‌المللی نشریات ادواری (۱۹۷۴) را برای ایجاد یک نظام خودکار به عنوان یک نظام داده بین‌المللی در زمینه نشریات برپا کرد. این مرکز، در سال ۱۹۸۵ توانست تریب به ۹۰ درصد از نشریات جهانی را تحت پوشش بگیرد.

کتابداران، سندآراییان، آرشیو داران و مدیران ضبط صوت‌ها ضروری کرده است، زیرا مرز بین این امور، خیلی مشخص نیست. به علاوه، پیشرفت سریع اخیر در ریز انفورماتیک، برای کشورهای در حال توسعه (همانند واحدهای کوچک و متوسط اطلاعاتی در کشورهای صنعتی)، امکان استقرار سیستمها و خدمات اطلاعاتی کافی را با هزینه نسبتاً کم فراهم می‌کند. در حالی که این روش، احتمالاً در آینده فراگیر خواهد شد، برای کشورهای در حال توسعه با توجه به محدودیتهای منابع در بین سایر عوامل، رسیدن به مدل‌های کشورهای صنعتی با دشواریهایی همراه است. این خود نشانگر این است که چرا آنها به طور روزافزون بر دیدگاههای منطقه‌ای و حتی کوچکتر از آن تکیه می‌کنند و از این رو، ممکن است به شکل شبکه‌های تعاونی برای جمع‌آوری مدیریت و توزیع اطلاعات تخصصی، یا به صورت همکاری مشترک برای آموزش متخصصان اطلاعاتی و یا برنامه‌هایی برای تبادل تجربه‌ها درآید. سرانجام، ارزش برتر اطلاعات، به طور وسیع در حال شناخته شدن است و بسیاری از کشورهای در حال توسعه، برای بررسی راههای بازاریابی محصولات و خدمات اطلاعاتی خود کار را شروع کرده‌اند.

هدفها و راهبردها

در سالهای آینده، یکی از تلاشهای اصلی در برخورد با جامعه حرفه‌ای در سراسر جهان، همگامی با تغییرات تکنولوژیک است. هدف بونسکو، تعقیب دقیق و ارزیابی اثرهای آنها در روش‌شناسیهای دسترسی و زیرساختها، از جمله برنامه‌ریزی اطلاعات و توسعه نیروی انسانی است. تأکید بر روی ارزیابی و آزمایش خدمات جدید مشکل‌یاب، که به نیازهای متغیر پاسخ می‌گوید و اطلاعات تخصصی را به شکلی که برای تصمیم‌گیری آن را خیلی زود قابل استفاده می‌کند، قرار دارد. اهداف عمده، شامل تطبیق با نقش پویا و توسعه یابنده کتابخانه‌ها که منعکس‌کننده نیازهای متغیر برای اطلاعات در جامعه، و مدرنیزه کردن خدمات آرشیوی است، می‌باشد؛ و توجه خاصی به نقش «میان‌فرهنگی» کتابخانه‌ها معطوف شده است.

راهبردها، به طرف تقویت طرحهای تعاونی میان منطقه‌ای، منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای و شبکه‌های اطلاعات تخصصی، به گونه‌ای که به سرعت به سوی خودکفایی پیش روند، سمت گرفته‌اند. این چنین راهبردهایی، با همکاری بسیار و مداوم سایر آژانسها و بخشهای سازمان ملل و سازمانهای غیردولتی توأم خواهد بود.

اقدامات

در سالهای آینده، برنامه بونسکو تا اندازه‌ای با گذشته متفاوت است:

توسعه فعالیت‌های پی جی آی در خلال سیزده سال به سوی کشورهای در حال توسعه در برقرار کردن قابل توجه است.
توسعه پایگاههای اطلاعاتی توسعه همکاری بین‌المللی در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی در زمینه خدمات اطلاعاتی توسعه زیرساختها و روشهای آموزش سوزو برای استفاده سوزو در کشورهای در حال توسعه.

کشورهای عضو تصمیم گرفته‌اند که آن را در قالب هفت منطقه برنامه اصلی و تعدادی پروژه‌های سیار، موضوعات و برنامه‌های متقاطع (عرضی) سازمان دهند.

به بی جی آی، برنامه متقاطع (عرضی) داده شده تا از یک طرف، توصیه روش شناختی برای مناطق، برنامه موضوعات عرضی و پروژه‌ای متحرک داشته باشد، و در عین حال، هویت خویش را به عنوان برنامه واحد یونسکو برای فعالیتهای اطلاعاتی در بین کشورهای عضو حفظ کند. برنامه برای سالهای ۱۹۹۰ - ۱۹۹۵، حول چهار برنامه زیر شکل گرفته است:

- چارچوب مفهومی (از جمله آموزش عمومی)
- خدمات و شبکه‌های اطلاعاتی در زمینه علوم و تکنولوژی
- کتابخانه‌ها
- آرشیوها (از جمله آرشیوهای سمعی و بصری).

چارچوب مفهومی و روش شناختی برای مدیریت سیستمها و خدمات اطلاعاتی علمی و فنی، کتابخانه‌ها، مراکز اسناد، آرشیوها و سیستمهای مدیریت ضبط صوت‌ها توسعه خواهد یافت، و مدام با تغییرات تکنولوژی و محیط زیست انسانی خود را همگام خواهد کرد. برخی از اقدامات برای ارزیابی تأثیر تکنولوژی جدید بر روی حرفه اطلاعاتی و انتقال دانش و دانش فنی، انجام خواهد شد.

تجدید نظر و تطبیق خطوط کلی، ابزار و استانداردها برای کاربرد اطلاعات و یا توسعه و تربیت، برپایه مطالعات قبلی صورت خواهد پذیرفت. به کشورهای عضو، در تدوین سیاستهای اطلاعات ملی و برنامه‌هایی که بر مسیر اهداف منطقه‌ای و بین‌المللی - هرچا که مربوط است - متکی است، کمک می‌شود. دوره‌های آموزش پیشرفته برای متخصصان اطلاعاتی، که در برنامه میان مدت دوم در جریان است، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و یک رشته از دوره‌های جدید به ویژه برای مریضان گذاشته شده است. کوشش برای هماهنگ کردن برنامه‌های تربیتی، تعقیب خواهد شد. به عنوان یک دیدگاه جدید، برای استفاده تسهیلات جدید ارتباطات دوربرد در پروردن اطلاعات، یک شبکه تعاونی از مؤسسه‌های آموزشی برقرار خواهد شد و نتایج، مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت. با توجه به خدمات و «شبکه‌های اطلاعاتی در علم تکنولوژی»، دانشمندان، مهندسان و تصمیم گیرندگان در برتری مناطق توسعه، برای استفاده بهتر از پایگاههای موجود و سایر منابع اطلاعاتی تخصصی، به ویژه داده‌های واقعی که مستقیماً در فعالیتهای توسعه مورد استفاده‌اند، تربیت خواهند شد.

شبکه‌های اطلاعات بین‌المللی، منطقه‌ای و زیرمنطقه‌ای موجود تحکیم خواهند شد و قابلیت‌های بعضی از کشورهای عضو برای اینکه بتوانند به طور مؤثر در این شبکه‌ها شرکت کنند، تقویت خواهد شد.

در محدوده «کتابخانه‌ها»، به مدیریت کتابخانه‌ها، ارتقا و بازاریابی خدمات کتابخانه‌ای، ارزیابی نیازهای اطلاعاتی مصرف کنندگان و تربیت کتابخانه‌ای توجه خواهد شد. با دید افزایش توجه به نیازهای عموم، اطلاعات ویژه و خدمات مشاوره‌ای در مقیاس یک پروژه نمونه توسعه خواهد یافت. برنامه‌ای در ذخیره و حفاظت مواد کتابخانه‌ای و آمادگی برای

شرایط سخت به تدریج رشد خواهد کرد و اجزای تربیت شونده را شامل خواهد شد. توافقات همکاری و سایر شکلهای حمایت بین‌المللی، در بین کتابخانه‌ها برای افزایش جریان ادبیات علمی به سوی کشورهای در حال رشد سیر خواهد کرد. جنبه‌های اقتصادی، تکنولوژیکی و حقوقی مربوط به استفاده رسانه‌های نوری، برای انتقال اسناد و نیازمندیهای آموزشی مربوط، مورد آزمایش قرار خواهد گرفت و نمونه‌های عملی گرفته خواهد شد. در سایه همکاری با مقامات ملی و جامعه بین‌المللی، پروژه برای بازسازی کتابخانه اسکندریه به عنوان یکی از پروژه‌های بزرگ «دهه جهانی برای توسعه فرهنگی» مورد حمایت قرار خواهد گرفت.

در قالب چارچوب برنامه مدیریت پیشینه و آرشیوها، تأکید بر روی خودکار سازی و مدرنیزه کردن خدمات آرشیوی، برپایه استقرار نظامهای خلاق آرشیوی، بر روی حفاظت در ذخیره آرشیوها، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، همانند آمادگی به هنگام بحران و خطر وجود داشته است. باید نسبت به شبکه‌سازی آرشیوها، در قالب طرح نمونه توجه عمیق داشت. برنامه‌های میکروفیلم سازی در قالب برنامه ده ساله برای احیا و مرمت میراث آرشیوی به وسیله میکروفرمها ادامه خواهد یافت. تقویت و مدرنیزه کردن آرشیوهای سمعی و بصری، همانند همکاری و آموزش منطقه‌ای در این منطقه، در خلال برنامه افزایش خواهد یافت.

عملیاتی که در بالا ذکر شد، مطمئناً تأثیری بر چشم‌انداز بین‌المللی خواهد داشت و به کم کردن ناهمگونیها و اختلافات ملی و بین‌المللی کمک خواهد کرد. به هر جهت، روشن است که عملیات بی جی آی فقط می‌تواند از یک طبیعت تشکیلات دهنده‌گی برخوردار باشد و کوششهای اصلی را برای مشارکت، جمع‌آوری، ذخیره‌سازی، بازاریابی و استفاده بهتر از اطلاعات، باید خود کشورهای عضو انجام دهند.

● پی نویسیها:

- 1- PGI
- 2- Documentation
- 3- Unisist
- 4- Natis
- 5- Interconnection
- 6- Funds-in-Trust
- 7- RAMP
- 8- Packages
- 9- APINMAP
- 10- INNERTAP
- 11- INFOTERRA
- 12- ICSSD
- 13- ICSU
- 14- CODATA
- 15- IFIP
- 16- STM
- 17- WFEO
- 18- UAP
- 19- Record
- 20- ICA

